

Presentació

Podríem dir que la vulnerabilitat és percebuda com una construcció social culturalment produïda, formada i transformada, per la qual cosa, en la mesura que plantejem processos de normalització d'allò que considerem normal, destaquem i justifiquem l'existència de discriminació i anormalitat com a consideració sociocultural. Per això, de la mateixa manera que el concepte normatiu de discapacitat està subjecte al context social que assumeix les seves tradicions i costums, també el de vulnerabilitat se situarà en aquest context social. Així doncs, la vulnerabilitat es va construir històricament, supeditada a un context cultural de referència en el qual s'aferma per assegurar que la dinàmica social comporti un procés lineal de transformació en el qual no tots disposen dels mecanismes per adaptar-s'hi «satisfactòriament». Per aquest motiu, al·ludim a col·lectius vulnerables quan hauríem d'especificar «col·lectius en situació de vulnerabilitat o vulnerabilitzats», ja que la vulnerabilitat es deriva de factors externs al propi individu, encara que aquest es trobi inexorablement relacionat amb el context. En realitat, estem situant l'individu vulnerable en un extrem d'una línia imaginària que està definida des del pessimisme adaptatiu en el qual s'infravaloren les disponibilitats d'aquest.

Entenem que la persona humana és un ser relacional, encara que sigui per necessitat, que procura assegurar la seva supervivència i la seva vivència, per la qual cosa els processos que aboquen cap a situacions de vulnerabilitat són producte de la interacció que té lloc durant el transcurs evolutiu i les conjuntures socials que afermen aquestes situacions.

Resulta interessant acudir a Vehmas (2004)¹ assumint els seus plantejaments sobre discapacitat per a la vulnerabilitat. L'autor estableix l'existència de tres teories explicatives: universal, subjectiva i comunitària. La primera es justifica mitjançant els factors biològics que permeten assumir una deficiència en l'individu que s'ha de compensar; la segona es fonamenta en els factors personals individuals mitjançant els quals el subjecte adopta les disposicions

1. VEHMAS, S. 2004. «Análisis ético del concepto de discapacidad». *Siglo Cero. Revista Española sobre Discapacidad Intelectual*. 35 (4): 50-68.

de l'entorn com a base de la seva subjectivitat, que el situa en inferioritat de condicions en relació amb uns altres i té conseqüències en les seves creences i expectatives; i la tercera assumeix els factors culturals que es relacionen amb la perspectiva social, en la qual els individus i els col·lectius assumeixen rols en funció dels costums culturals, la qual cosa deriva en un procés d'identificació amb el rol social que se li assumeix.

La vulnerabilitat, entesa des de les característiques d'una persona i la situació en què es troba, influeix en la seva disposició d'anticipar, resistir, recuperar-se o fer front a les accions a les quals es vegi sotmès. Els diferents articles que es presenten intenten respondre a diferents situacions a les quals, en la tradició de l'enfocament universal, es veuen sotmesos algunes persones i col·lectius. Ens permeten percebre que una diversitat de factors contribueix a provocar situacions de vulnerabilitat en les quals prevalen components socioculturals, encara que, i evidentment en relació amb la inclusió socioeducativa i la normalització en la consideració de les persones, existeix un component individual que influeix en les potencialitats que porten a la inclusió, atès que la persona no pot assumir un rol passiu. Les actuacions des d'enfocaments diferents permeten analitzar-les i compensar-les; les actuacions des de la concreció d'alguns col·lectius permeten l'orientació d'accions que propugnin processos d'inclusió socioeducativa i la recerca entorn de situacions educatives.

Pedro Jurado de los Santos

